

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Առաջին դասարանցիների ազգային և համամարդկային
արժեքների ձևավորումը գրաճանաչողության գործընթացում

Առարկա՝ մայրենի

Հետազոտող՝ Վարդիթեր Ֆահրադյան

Մարզ՝ Արագածոտնի

Ուսումնական հաստատություն՝ Ոսկեվազի Ե. Դանիելյանի
անվան միջնակարգ դպրոց

ԱՇՏԱՐԱԿ 2022

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Գրական ակնարկ	
Գլուխ 1 Գրաձանաչության մեթոդիկայի ընդհանուր բնութագիրը	
1.1 Գրաձանաչության մեթոդները հայ դպրոցում.....	5
1.2 Գրաձանաչության ժամանակակից մեթոդները.....	7
Գլուխ 2 Ազգային և համամարդկային արժեքների ձևավորման ուղիները առաջին դասարանցիների ուսուցման գործընթացում	
2.1 Ազգային և համամարդկային արժեք հասկացությունները դպրոցականների արժեհամակարգում.....	12
2.2 Դասապլանների մշակումը և փորձարկումը մայրենիի դասաժամերին.....	17
Եզրակացություն.....	23
Օգտագործվող գրականության ցանկ.....	24

Ներածություն



«Բավական չէ ազգասեր ու հայրենասեր լինելը, պետք է մի քիչ էլ լեզվասեր լինել, պետք է սիրել, պաշտել, գգվել հարազատ մոր հարազատ լեզուն. այս սերը միայն կրանա մեր առջև մեր լեզվի անհատնում ճոխությունը, նրա նրբությունը և քաղցրությունը»:

Միքայել Նալբանդյան

Թեմայի արդիականությունը: Արդի մարտահրավերների պայմաններում պետականության ամրապնդման համար չափազանց կարևոր է ոչ միայն ժամանակակից, քաղաքական-տնտեսական և շուկայական հարաբերություններն ու օրենքներն ըմբռնող, այլև ազգային մտածողություն ու հայեցի դաստիարակություն ունեցող սերնդի կերտումը: Այսօրինակ իրավիճակներում անփոխարինելի է դպրոցների դերակատարությունն ազգային-ավանդական արժեքների պահպանման, փոխանցման գործում: Ժամանակակից դպրոցի կարևորագույն առաքելություններից մեկն էլ երեխայի մեջ իր ազգին բնորոշ բարոյական և հոգևոր արժեքների ձևավորումն ու զարգացումն է: Վերջիններս այն հենասյուներն են, որոնք ապահովում են մտավոր ներուժով հարուստ սերունդ ունենալու, ազգային և համամարդկային մշակութային արժեքները պահպանելու և սերնդեսերունդ փոխանցելու, արժեքային կայուն հայացքներ ունեցող, ազգին նվիրված քաղաքացիներ դաստիարակելու, կրթելու գործընթացը: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է հետամուտ լինի ուսուցման գործընթացի կատարելագործման, արդիականացման արդյունավետ ուղիների որոնմանը, ինչը հետաքրքիր կդարձնի դպրոցականների կրթությանն և դաստիարակությանն ուղղված մանկավարժական գործընթացը: Տարրական դպրոցում մայրենիի ուսուցման գործընթացում անհրաժեշտ է կարևորել ոչ թե գիտելիքների մեծ ծավալի հաղորդումը, այլ հետագայում երեխաների բարձրակարգ մտածողության ձևավորման համար պիտանելիությունը: Ուսուցման և

դաստիարակության գործընթացք պետք է իրականացվեն միաժամանակ, մեկը մյուսից բխելով: Մայրենի լեզվի տարրական դասընթացի խնդիրը կրտսեր դպրոցականների լեզվամտածողության և տրամաբանության, մտածելակերպի, ուսումնառության և համագործակցային տարրական կարողությունների, համակեցության պարզ կանոնների ձևավորումն է, ազգային և համամարդկային արժեքների դաստիարակությունը:

Հետազոտության նպատակը՝ աջակցել գրաճանաչողության գործընթացում ազգային և համամարդկային արժեքների ձևավորմանը առաջին դասարանում:

Հետազոտության խնդիրները՝

- Ուսումնասիրել գրաճանաչողության ժամանակակից մեթոդները և դրանց առանձնահատկությունները:
- Մշակել դասապլանի օրինակներ, որի արդյունքում աշակերտների մոտ կձևավորվեն ազգային և համամարդկային արժեքներ:
- Հասկանալ և վերլուծել դասի վերջնարդյունքները:

Օգտագործված մեթոդներ - գրականության ուսումնասիրություն, մանկավարժական փորձարկում, դիտարկում :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

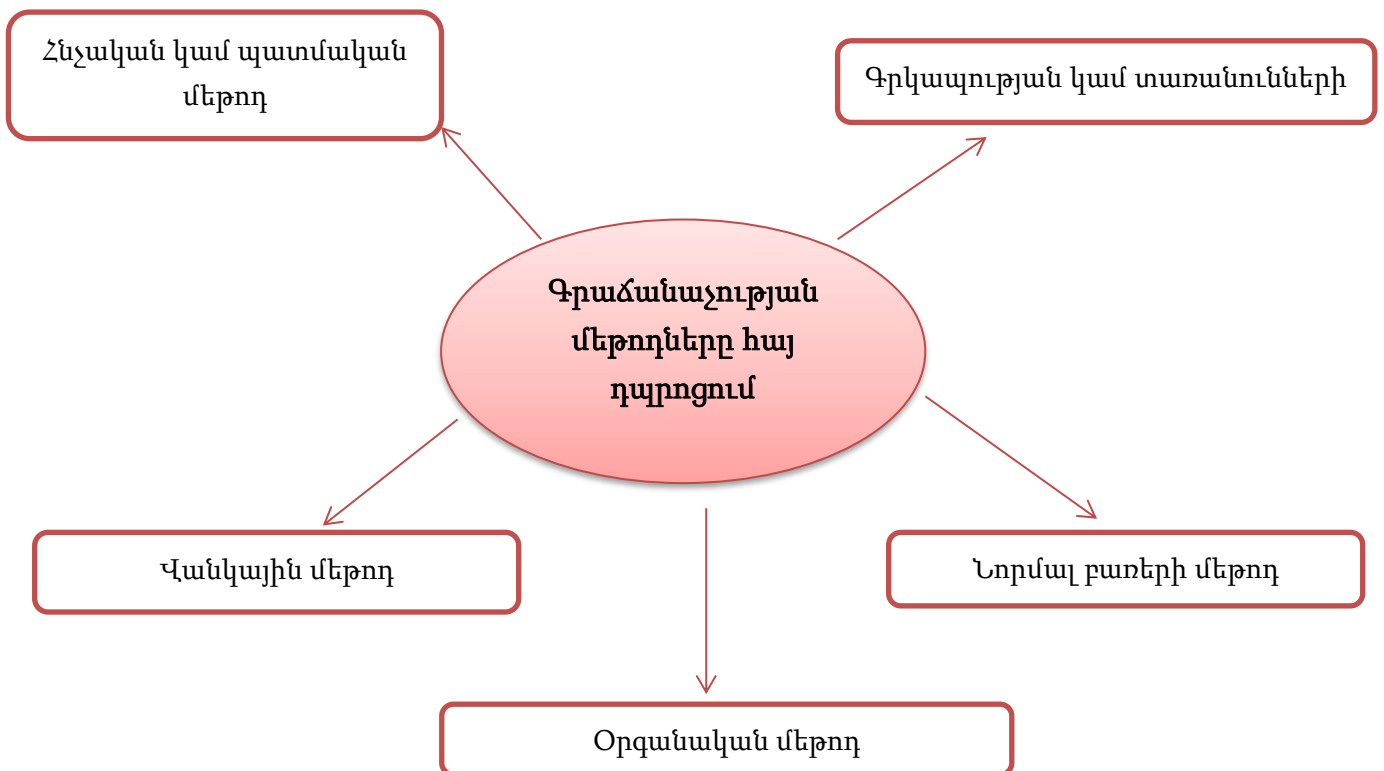
Գլուխ 1 Գրաճանաչողության մեթոդիկա

1.1 Գրաճանաչողության մեթոդները հայ դպրոցում

Հայ դպրոցն ունի գրաճանաչողության մեթոդների հարուստ գանձարան, որը վկայում է հայ ժողովրդի, հայ մտավորականների՝ աճող սերնդի կրթության, ասել է՝ ազգապահպանման նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի առկայությունը:

Այսօր ևս անըդիստ պրպտումներ են կատարվում գրաճանաչողության աղյունավետ մեթոդների և դրանց իրականացման եղանակների մշակման ուղղությամբ: Մասնավորապես ուշագրավ է սփյուռքի հայկական կրթօջախներում սովորող երեխաների համար նոր այբբենարանների, մայրենիի դասագրքերի ուղղությամբ ազգանվեր շարժումը:

Հայ դպրոցում գործադրված գրաճանաչողության մեթոդներից շատերը կարճ կյանք են ունեցել, սակայն մի մասից առանձին տարբեր այսօր էլ դեռևս օգտագործվում են աշխարհի տարբեր անկյուններում ապրող հայ մանուկներին գրաճանաչ դարձնելու գործընթացում: Այս իմաստով գրաճանաչողության մեթոդիկայի ճիշտ օգտագործումը կապահովի գործընթացի արդյունավետությունը:



1. Հնչական կամ պատմական մեթոդ

Հիմնադիրն ու տարածողը Մեսրոպ Մաշտոցն էր:Ըստ Սեդրակ Մանդինյանի գրաճանաչության պատմության վաղ շրջանում գործադրվել է հնչական մեթոդը:«Հայոց գիրը ոչ թե պատկերագրություն կամ նկարադրոշմ գրություն է, այլ հնչյունների նշան: Յուրաքանչյուր ձայն յուր սեփական նշանն է ստացել: Սկզբներում մեր այբուբենը մեծ կատարելություն պիտի ունենար այնպես,որ այն ժամանակ գրության համար միայն մի կանոն կարող էր լինել. գրի՛ր, ինչպես որ դու հնչում ես»:

Խ. Աբովյանը սովորեցնում էր ճանաչել և գրել բոլոր տառերը՝ յուրաքանչյուր տառի ուսուցումը կապելով նրա հնչյունի հետ:

2. Գրկապության կամ տառանունների մեթոդ

Այս մեթոդը հայ դպրոցում տիրապետել է մինչև 19-րդ առաջին կեսը:Այս մեթոդով գրաճանաչության ուսուցման ժամանակ երեխաներին սովորեցնում էին տառանունները և ճանաչել տալիս դրանց տառերը: Որևէ բառ կարդալու համար աշակերտները նախ պետք է ասեին այդ բառի մեջ մտնող տառերի անունները,ապա դրանք իրար կապելով՝արտասանեին բառը:

3. Վանկային մեթոդ

Այս մեթոդով երեխաներին գրաճանաչ դարձնելիս իբրև կարդալու ամենափոքր միավոր ընդունվում էր վանկը: Այբբենարաններում օգտագործվում էր վանկերի նշման մի քանի եղանակ՝ բառի վանկերը գրվում էին իրարից անջատ՝ ժա մա ցույց, փոքրիկ գծիկով բաժանված /ժա-մա-ցույց/ կամ ամբողջական՝ օգտագործելով աղեղանման գծեր:

4. Նորմալ բառերի մեթոդ

Գրել-կարդալ սովորեցնելու համար երեխաներին առաջարկվում էին իրարից անկախ, ինքնուրույն,պարզ և հեշտընկալ բառեր,բացատրվում էր դրանց իմաստը, որը նպաստում էր այդ բառերը առանց դժվարության ընթերցելուն:Այնուհետև կատարվում էր հնչունային վերլուծություն, ապա այդ բառը գրվում էր գրատախտակին, ուշադրություն էին դարձնում նրա կազմի մեջ մտնող յուրաքանչյուր տառի:Այնուհետև յուրաքանչյուր տառը և ամբողջ բառը գրվում էր օդում կամ սեղանի

վրա:Այդ կարողությունների ձևավորումից հետո սովորած հնչյուններն ու տառերն օգտագործվում էին ծանոթ հնչյունների և տառերի կապակցության մեջ կամ դրանք ավելացվում էին արդեն ծանոթ բառերի վրա՝ նոր բառեր ստանալու համար:Օրինակ՝ մատ-արմատ, ութ-թուր և այլն:

5. Օրգանական մեթոդ

Այս մեթոդի հիմնադիրն է Սեդրակ Մանդինյանը, նա հրաժարվեց իր առաջադրված հնչական մեթոդից և վերակազմեց <<Նոր այբբենարան օրգանական մեթոդով>> դասագիրքը: Այս դասագրքում բաղաձայնները անկախ հնչյուններ չէին համարվում, իսկ կարդալու ժամանակ բառի մեջ հենակետեր էին դրվում: Առանձին և անկախ էին ուսուցանվում միայն ձայնավորները, իսկ բաղաձայնները ուսուցանվում էին ձայնավորների հետ,որպեսզի դրանք արտասանվեն մաքուր:Նա գտնում էր, որ երեխային գրել սովորեցնելը հարկավոր է սկսել միայն այն ժամանակ,երբ նրա մեջ ծագել է գրելու ցանկություն:

1.2 Գրաձանաչության ժամանակակից մեթոդները և փուլերը

Գրաձանաչության ուսուցման մեթոդիկայի պատմական զարգացման գործընթացում մեկը մյուսին փոխարինել են տարբեր մանկավարժահոգեբանական հիմնավորում ունեցող մեթոդներ:

Այսօր հայ իրականության մեջ գործում են գրաձանաչության ժամանակակից՝

- վերլուծական-համադրական հնչյունավանկային
- վերլուծական-համադրական հնչյունաբառային մեթոդ:

Գրաձանաչության ուսուցումը կազմակերպելիս պետք է հաշվի առնել ուսուցման մատչելիությունը, զննականության,հաջորդկանության,պարզից դեպի բարդ, ծանոթից անծանոթը գնալու և անհատականության սկզբունքները:Գրաձանաչության ողջ գործընթացում պետք է պահպանել մանկավարժահոգեբանական մի քանի պահանջներ.

- Դասի որոշակի փուլերում ուսուցիչը պետք է բացատրի աշակերտներին, թե իրենք ինչ պիտի անեն այդ պահին իսկ աշխատանքի ավարտից հետո պետք է ամփոփի՝ ինչ արեցին և ինչ սովորեցին:
- Աշակերտներին տրվող առաջադրանքները, հարցերն ու բացատրությունները պետք է ձևակերպվեն հակիրճ, հստակ, հասկանալի բառերով, պահպանելով մատչելիության սկզբունքը:
- Օգտագործել համագործակցային և խաղային տեխնոլոգիայի առավելությունները:
- Օգտագործել ուսուցման այնպիսի մեթոդներ, որոնք կնպաստեն ուսուցման մատչելիությանը և հետաքրքրաշարժությանը, առանց աշակերտներին ծանրաբեռնելու՝ ուշադրությունը կետրոնացնել դասին:
- Դասը պլանավորելիս անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել յուրաքանչյուր սովորողի պատրաստակամության մակարդակը:

Գրաձանաչությունը սովորաբար կազմակերպվում է երեք շրջանով.

- Նախաայբբենական շրջան,
- Այբբենական կամ գրուսուցման շրջան,
- Հետայբբենական շրջան:

Այսպիսով ուսուցման գործընթացը պետք է համապատասխանի չափորոշչային պահանջներին, պետք է ձևավորել՝ լեզվական գրագիտություն և կարողունակություն. սովորողները տիրապետում են հայոց լեզվին, գրավոր և բանավոր կերպով գրագետ հաղորդակցվում են մայրենի լեզվով:

Համամարդկային և ազգային արժեքների ձևավորումը չափորոշչային պահանջ է, որը պետք է ձևավորել տարրական դպրոցից: Մշակութային կարողունակությունների զարգացման շնորհիվ սովորողները ճանաչում են հայ մշակույթն ու մարդկային քաղաքակրթությունների մշակութային բաղադրիչները՝ որպես մարդկային զգացմունքների և գործողությունների կողմնորոշիչներ: Նրանք արժևորում են սեփական ինքնությունը, ընտանիքի, համայնքի և պետության դերը:

Ժողովրդական և քաղաքացիական կարողունակություն. նրանք ճանաչողության միջոցով ձևավորում են սեր հայրենիքի նկատմամբ:

Ինքաճանաչողական և սոցիալական կարողունակություն. սովորողներն ընդունակ են ինքնանդրադարձման և ինքնակազմակերպման միջոցով ձգտել ինքնաճանաչման:

Աղյուսակ 1[3]

Նախաայբբենական շրջան	Այբբենական շրջան	Հետայբբենական շրջան
<p>Այս շրջանում լուծվում են ուսուցման այդ փուլի մանկյավարժահոգեբանական ուսումնասիրությունների արդյունքների հիման վրա մշակված գրաճանաչության շրջանի բովանդակությամբ և մեթոդներով,</p> <p>նախադպրոցական տարիքի երեխաների տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված որոշակի խնդիրներ:</p> <p>Որոնք բաժանվում են երկու խմբի.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Կազմակերպական • Աշակերտներին ծանոթացնել նրանց համար նոր ուսումնական գործունեությանը. 	<p>Այս շրջանի կրթադաստիարակչական խնդիրներն են.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ուսուցանել հայրենի բոլոր հնչյուն-տառերը, • Սովորեցնել ճիշտ համադրել հնչյունները և տառերը • Գործնականորեն յուրացնել վայելուչ գրելու կանոնները • Զարգացնել ընթերցասիրության նկատմամբ սեր և հետաքրքրություն • Ձևավորել ընթերցողական տարրական ունակություններ, • Զարգացնել հայերեն խոսքն ու հայեցի 	<p>Այս շրջանի կրթադաստիարակչական խնդիրներն են.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Զարգացնել այբբենական շրջանում ձեռք բերած հասկանալով և վերլուծելով կարդալու կարողությունները, • Կատարելագործել ինչպես վայելչագրական, այնպես էլ ուղղագրական կանոններին համապատասխան գրելու կարողություններ

<ul style="list-style-type: none"> • Մանկակաան կոլեկտիվի ստեղծում, • Ծանոթություն ուսուցչի հետ, կրթական հաստատության կարգուկանոններին և այլն: ➤ Ուսումնական <ul style="list-style-type: none"> • Ուսուցման գործընթացում աշակերտների կարողությունների, հմտությունների գիտելիքների սահմանների բացահայտումը՝նախաայբբենական շրջանի վերջում: • Երեխաների պատրաստակամության աստիճանի բացահայտումը: ➤ Գրաճանաչողության նախաայբբենական շրջանի դասերին ներկայցվող մանկավարժամեթոդականպահանջները. 	<p>մտածողություն,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Իրականացնել ճանաչողական ,դաստիարակչական ,զարգացնող աշխատանքներ՝նպաստելով աշակերտի անձի ներդաշնակ զարգացմանը: <p>Գրելու ուսուցումը այբբենական շրջանում.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Զարգացնել գրենական պիտույքներից օգտվելու կարողությունները • Զարգացնել տառապատկերներն ընկալելու և դրանք տետրում տրված օրինակին համաձայն գրելու, այնուհետև ինքնուրույն գրելու կարողությունները • Տեքստից ձեռագիր արտագրելու կարողությունն և այլն: • Վարժությունների օգնությամբ զարգացնել և 	<p>ը,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Զարգացնել բանավոր կապակցված խոսք, • Համակարգել և ամփոփել գրաճանաչողության նախորդ փուլերում ձեռք բերված գիտելիքներն և կարողությունները • Զարգացնել աշակերտների բարոյականային որակները • Դաստիարակել ազգային և համամարդկայի ն գծեր,ընդլայնել աշխարհի մասին ունեցած նրանց պատկերացումները:
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Դասը կազմակերպելիս հաշվի առնել աշակերտի տարիքային հոգեֆիզիոլոգիակա առանձնահատկությունները, ուշադրության և հիշողության առանձնահատկությունները: Դասի ընթացքում անհրաժեշտ ժամանակ առ ժամանակ փոխել գործունեության ձևերը : ➤ Գրաճանաչության նախաալբերենական շրջանում իրականացվող աշխատանքի բովանդակությունը: 	<p>ամրացնել ձեռքի մկանները:</p>	
---	---------------------------------	--

**Գլուխ 2 Ազգային և համամարդկային արժեքների ձևավորման ուղիները
առաջին դասարանցիների ուսուցման գործընթացում**

**2.1 Ազգային և համամարդկային արժեք հասկացությունները կրտսեր
դպրոցականների արժեհամակարգում**

Ամեն մի ժողովրդի կյանքում դաստիարակության խարիսխը, մարդկային բանականության հաստատման համար միակ ճշմարիտ ճանապարհը այնպիսի քաղաքացու ձևավորումն է, որն իր մեջ կկրի իր իսկ ազգին հարիր, իր նախնիներից ժառանգած ազգային արժեքները: Նոր սերնդի արժեհամակարգի ձևավորման, կրթության և դաստիարակության գործում լուրջ անելիքներ ունի նաև հայ դպրոցը, որի գերնպատակն է կերտել բարոյական, ազգային արժեքներով օժտված, ազգային նկարագիր ունեցող սերունդ:

Այսօր շատ կարևոր է կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման էության բացահայտումն ու զարգացումը: Կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման էության բացահայտումը մանկավարժական ներգործության տեսանկյունից ենթադրում է այդ գործընթացի դիտարկումը նրա բովանդակային բաղադրատարրերի ամբողջության մեջ: Ուսուցման պայմաններում արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման գործընթացն երկկողմանի բնույթ ունի. այդ գործընթացի արդյունավետության վրա ազդում են և՛ արժեքների յուրացման նկատմամբ սովորողների մղումն ու ակտիվ գործունեությունը, և՛ այդ գործընթացը կազմակերպող ուսուցչի գործունեությունը: Սովորողների մեջ արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման իրականացման գործընթացի բովանդակային կողմը ներառում է նրանց հոգեկանում գերակա արժեքները, ինչպես նաև մանկավարժական ներգործության միջոցների համալիրը, որն ակտիվացնում է դպրոցականի՝ արժեքների յուրացմանը միտված գործունեությունը: Տարրական դպրոցում ուսուցման բովանդակության մեջ արժեքների ընտրությունն ու ներմուծումն իրականանում են դրանց համակարգման հիման վրա:

Այսպիսով արժեքները պետք է հարմարեցնենք կրթության բովանդակությանը և ուսումնադաստիարակչական գործընթացի կազմակերպմանը, մշակված է նաև

տարրական կրթության բովանդակության յուրահատկության և կրտսեր դպրոցականների տարիքային առանձնահատկությունների հաշվառումը: Այս մոտեցումն առավելագույնս արտահայտում է մեր կողմից քննարկվող հիմնախնդրի առանձնահատկությունները: Կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման բովանդակությունը բնութագրվում է միասնական խնդիրների լուծմամբ: Կրտսեր դպրոցականների տարիքային առանձնահատկությունները՝ արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման առումով այնպիսին են, որ հնարավորություն չեն ընձեռում տարրական դպրոցի ուսումնական գործընթացում ներառել բոլոր արժեքները: Այստեղ առաջնային նշանակություն են ձեռք բերում նրանց հասկացողությանն ու հոգեբանությանը մասշտիբ, արդիական արժեքները: Կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման բովանդակության մեջ, պետք է արտացոլվեն այնպիսի արժեքներ, որոնք ընտրված են տարրական դասարաններում ուսուցման գործառույթների և նրանց ուսուցման նպատակների հարաբերակցության հիման վրա, հաշվի առնելով սովորողների արժեքակողմնորոշիչ և տարիքային առանձնահատկությունները: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորմանն ուղղված գործունեության կազմակերպումը չի սահմանափակվում միայն տվյալ դեպքում կրթության բովանդակության մեջ այս կամ այն արժեքի ներմուծմամբ: Այն ենթադրում է մանկավարժական ներգործության ակտիվ ձևերի ու միջոցների օգտագործումը: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման նպատակով անձի վրա արտաքին ներգործության բազմազանության մեջ առավել հաճախ են առանձնացվում այդ գործընթացի իմացական, ճանաչողական, աֆեկտիվ և՝ վարքային բաղադրատարրերը. Դա բազմիցս արտացոլվում է մանկավարժական և հոգեբանական հետազոտություններում: Իմացական բաղադրատարրերը համոզմունքների, պատկերացումների, կարծիքների ամբողջությունն է, որը ձևավորվում է իմացական – ճանաչողական գործընթացների, սոցիալական փորձի արդյունքում: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման գործընթացի իմացական ճանաչողական, և վարքային բաղադրատարրերը ներառում են արժեքային օբյեկտի հետ կապված հույզերը, ապրումները, զգացումները: Վարքային բաղադրատարրը ներկայացնում է անձի վարքային դրսևորումները, դրդապատճառները, կողմնորոշումները, միտումները: Քանի որ այս բնութագրիչները

միասնական գործընթացի բաղադրիչներ են , դրանք փոխապայմանավորված են և անձի կառուցվածքում կայուն հարաբերակցության են ձգտում [1, 5]: Բաղադրատարրերից մեկի փոփոխությունը կարող է հանգեցնել անձի արժեքային ողջ համակարգի փոփոխության [2]:

Կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումը սկզբնական շրջանում ձևավորվում է սուր աֆեկտային վիճակների հետևանքով՝ առանց որևէ իմացաճանաչողական էական հիմնավորումների: Այդ տարիքում երեխան բախվում է շատ արժեքների հետ, որոնք անհրաժեշտ է յուրացնել: Ս. Ի. Մասլովը գրում է՝ «Մի շարք պատճառներով անհնարին է իրականացնել արժեքների յուրացումն իմացական գործընթացների միջոցով: Նախ՝ ժամանակը պարզապես չի բավականացնի , երկրորդ՝ շատ արժեքներ անհասանելի են երեխայի գիտակցությանն ու հասկացողությանը: Այդ տարիքում հուզական ընկալման միջոցով երեխան կարող է յուրացնել շատ արժեքներ» :

Ըստ Ս. Ի. Մասլովի կրտսեր դպրոցականների կողմից արժեքների յուրացումն իրականանում է երեք աստիճաններով.

1. առաջին աստիճանը կապված է օբյեկտի հուզական ընկալման հետ. Սկզբում երեխան ցանկացած օբյեկտ ընկալում է հուզականորեն՝ իր հուզական- զգայական ոլորտի մակարդակի համեմատ,

2. երկրորդ աստիճանը կապված է ընկալվող օբյեկտի անձնական և հասարակական նշանակության գիտակցման հետ

3. երրորդ աստիճանում իրականանում է կրտսեր դպրոցականի արժեքային կողմնորոշումների մեջ արժեքի ներմուծման , այլ արժեքների հետ նրա հարաբերակցության միջոցով՝ ըստ հուզական անդրադարձի և անձի համար արժեքի նշանակության աստիճանի:

Հուզական արժեքային բաղադրատարրերի յուրացման ընդհանուր դիդակտիկական մեթոդների այսպիսի համակարգ.

- Համարժեք հույզերի մեթոդ,
- Հույզերի և արժեքների շեշտադրման մեթոդ,

- Հուզական-արժեքային հակադրությունների մեթոդ:

Համարժեք հույզերի մեթոդն այն է, որ կրտսեր դպրոցականներին մղում է ուսումնասիրվող օբյեկտի նկատմամբ հուզական անդրադարձի և ճանաչողական գործունեության: Այն թույլ է տալիս արժեքային կողմնորոշումների ձևավորումն իրականացնել դրանց յուրացման առաջին աստիճանում : Հույզերի և արժեքների շեշտադրման մեթոդը հնարավորություն է ընձեռում կրտսեր դպրոցականների կողմից գիտակցել յուրացվող արժեքների նշանակությունը: Այն սովորողների կողմից իրենց ապրումների կամ ուսումնասիրվող օբյեկտի նկատմամբ դրական հարաբերությունների ձևավորմանն ուղղված տարբեր միջոցների կազմակերպումն է: Հույզերի և արժեքների շեշտադրումն իրականացվում է արժեքների յուրացման գործընթացի երկրորդ աստիճանում, որտեղ արժեքների հուզական ընկալումն ամրապնդվում է սովորողների իմացաճանաչողական ոլորտի վրա ակտիվ ազդեցությամբ, որոնցից են ներշնչանքը, համոզմունքը, գնահատումը : Դպրոցական ուսուցման ընթացքում դրանց օգտագործման հնարավորություններն ուսումնասիրվել են տարբեր տեսաբանների ու հետազոտողների կողմից, դաստիարակությանը նվիրված աշխատություններում: Համոզմունքները, որպես անձի գիտակցված պահանջմունքներ, կապված են իրականության նկատմամբ գիտակցված և քննադատական վերաբերմունքի ձևավորման հետ, ներշնչանքի մեջ խտանում են այս կամ այն իրավիճակի վերաբերյալ տպավորված ապրումները: Գնահատումն անձի գործունեության համար օբյեկտի նշանակության բնութագրումն է՝ նրա պահանջմունքների բավարարման նպատակով: Այն դրսևորվում է անձի արդեն ձևավորված նախասիրությունների հիման վրա: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման ընթացքում մեծ դեր է խաղում մանկավարժական գնահատումը, որը կանխատեսում և մեծ չափով նախապատրաստում է սովորողների կողմից արժեքների յուրացման աստիճանը: Հուզական-արժեքային հակադրությունների մեթոդի կիրառումը սովորողներին մղում է արժեքների յուրացման երրորդ աստիճանին: Այս մեթոդի էությունն այն է, որ հակադիր արժեքների ցուցադրմամբ սովորողների մեջ համապատասխան հակադիր զգացումներ ձևավորվեն: Դրա շնորհիվ երեխաների մեջ արթնանում են հույզերի, զգացմունքների և դրական արժեքների գիտակցման համոզմունքներ, ապրումներ,

որոնք և ձևավորում են անձի արժեքային կողմնորոշումների համակարգը: Կրտսեր դպրոցականների կողմից արժեքների յուրացման այսօրինակ մոտեցումը նպաստում է արժեքային ընտրության առավել գիտակցված և ինքնուրույն իրականացմանը: Ընտրությունը փոխադարձ բարդ համագործակցային գործընթաց է, որում առկա են հուզականային և ռացիոնալ բաղադրատարրերը, այսինքն արարքի հուզական ընկալումից մինչև տրամաբանական իմաստավորում: Դա կապակցված է ապրումների ու դրդապատճառների պայքարի հետ և բարենպաստ ազդեցություն ունի արժեքային կողմնորոշումների ավելի խոր ու արդյունավետ ձևավորման վրա : Տարրական ուսուցման ընթացքում նշված մեթոդներն կիրառվում են ` հաշվի առնելով առարկաների յուրահատկությունները: Դրանցում առկա նյութում հուզական անդրադարձը և արժեքային շեշտադրումները կարող են արտահայտվել երկակիորեն. նախ ինքնին ազգային մշակույթի արտահայտման ձև է, երկրորդ ` դա այն աշխարհն է, որը շրջապատում է մեզ իր ողջ բարդությամբ, կապերով ու փոխհարաբերություններով: Արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման գործընթացի բովանդակությունն ենթադրում է այնպիսի արժեքների ամբողջություն, որոնք ընտրված են տարրական դպրոցում ուսուցման նպատակների, կրտսեր դպրոցականների տարիքային առանձնահատկությունների և նրանց արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման առանձնահատկությունների համադրման հիման վրա:

Այսպիսով 21-րդ դարի դպրոցում դաստիարակության և կրթական գործընթացի ճիշտ կազմակերպման համար շատ կարևոր են ոչ միայն համամարդկային, այլև հայրենի մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունների ուսումնասիրումն ու ուսուցումը: Այդ ստեղծագործություններում արտահայտված են մեր ժողովրդի հոգեկերտվածքը, աշխարհընկալումը, մարդասիրական գաղափարներն ու գալիքի երազանքները: Հայ ժողովրդի ավանդույթներում է, որ վառ կերպով արտացոլված են մեր ազգի ազգային հավաքական բնույթը, անդրդվելի կամքը, ներքին զորությունն ու հնարավորությունները, ապրելու, վերածնվելու և հարատևելու ունակությունը, ազգերի պատմության մեջ իր արժանի տեղն ունենալու ձգտումը:

2. 2. Դասապլանների մշակումը և փորձարկումը մայրենիի դասաժամերին

Ստորև ներկայացված են մշակված ուսումնական պլանը,որի նպատակն՝ դաստիարակել ազգային և համամարդկային գծեր, ընդլայնել աշխարհի մասին ունեցած նրանց պատկերացումները,ունեցածը ճանաչելու և արժևորելու բարոյական որակներ:Նմանատիպ դասերը պետք է կրեն շարունակական բնույթ, որպեսզի արդյունքը լինի տեսանելի:

Դասերը անցկացվել են՝ Ոսկեվազի Ե.Դանիելյան անվան միջնակարգ դպրոցի առաջին բ դասարանում: Աշակերտների քանակն՝ 22աշակերտ:

Դասի պլան

Մասնակից – Ֆահրադյան Վարդիթեր

Առարկա – Մայրենի

Դասարան – 1-բ

Աշակերտների քանակ – 22 աշակերտ

Դասի թեմա –<< Հայերենի տառերը>> բնագրի ուսուցում /Էջ110/

1-դասաժամ

Դասի նպատակը

Կրթական՝ - աշակերտներին ծանոթացնել << Հայերենի տառերը>> բնագրի հետ:Ծանոթացնել բնագրի հիմնական հասկացություններին,նկարագարդումներին անրադառնալով Վոամշապուհ,Մեսրոպ Մաշտոցի,Կորյունի նկարներին, փոքրիկ զրույց սկսել աշակերտների հետ :Բացատրել՝ տառերի ստեղծման մեջ նրանց դերը և ներդրումը:

Զարգացնող՝ զարգացնել գրելու և կարդալու տեխնիկան,նախապատրաստել ավելի բարդ տեքստեր, գեղարվեստական ստեղծագործություններ ընթերցելուն:Զարգացնել ճանաչողական կարողությունները,խոսքը և մտածողությունը:

Դաստիարակչական՝ Դաստիարակել ազգային և համամարդկային գծեր,ընդլայնել

ախարհի մասին ունեցած նրանց պատկերացումները, ունեցածը ճանաչելու և արժևորելու բարոյական որակներ:

Մարքավորումներ՝ գրատախտակ, գունավոր թղթեր, հայկական դրոշներ, այբուբենի տառերով տեսապաստառ և այլն:

Մանկավարժական տեխնոլոգիաների կիրառում՝ զարգացնող տեխնոլոգիա և խաղային տեխնոլոգիա:

Դասի տիպը՝ նոր նյութի մատուցում և ամրապնդում = համակցված դաս:

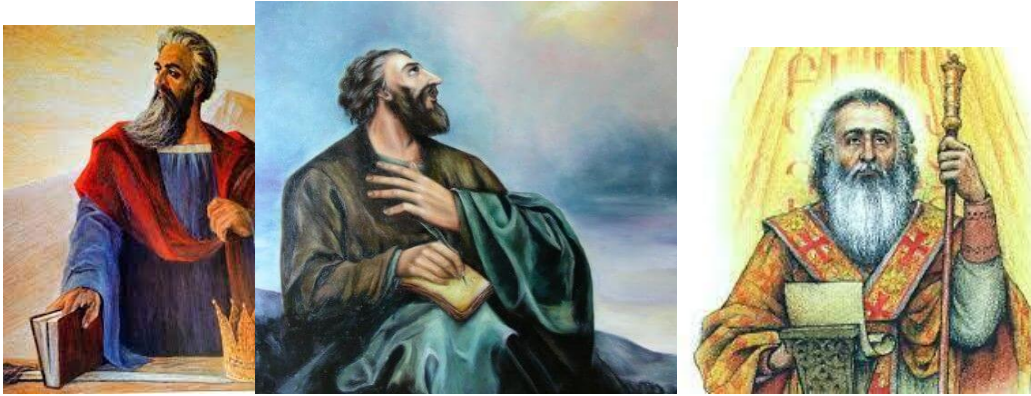
Մեթոդներ և միջոցներ՝ խաղ՝ «Զինվոր տառերը», կարդալու և պատմողական մեթոդներ, ուշադրությունն կետրոնացնող մեթոդներ, խմբային աշխատանք :

Դասի ընթացքը՝

- *Կազմակերպչական մաս*
Կատարել հաշվառում, ներկայացնել նոր դասի վերնագիրը: Լուծել կարգապահական խնդիրները:
- *Նոր նյութի բացատրություն*
Բացատրել նոր նյութը օգտագործելով աշակերտների գիտելիքները:
- *Նոր նյութի ամրապնդում*
Ստուգել նոր նյութի ընկալումը հարցերի միջոցով:
- *Դասի անդրադարձ և եզրափակում*
Ամփոփել դասը, նշել կարևոր դրույթները:

Նոր նյութի բացատրություն

Դասի բացատրությունն սկսել էջի նկարագրողումների բովանդակությամբ:



Պատմել տառերի ստեղծման պատմությունը, կազմակերպել էքսկուրսիա դեպի Օշական, <<Այբուբենի>> հուշարձան: Հաջորդ օրը հարցնել տպավորությունների մասին: Էքսկուրսիան կունենա ճանաչողական նշանակություն, աշակերտներին պետք է սովորեցնել արժևորել դրանք, քանի որ դրանք ազգային արժեքներ են մեր հայերիս համար: <<Այբուբենի>> հուշարձանի մոտ կազմակերպել ազգային երգի պարի մրցույթ, աշակերտներին հնարավորություն տալ ցույց տալ իրենց կարողությունները, կրկին անգամ նպաստելով ազգային արժեքների ձևավորմանը:

Հայրենի տառերը համեմատել զինվորների հետ, դրանց շնորհիվ մենք գրում ենք մեր խոսքը, դրա շնորհիվ ունենք հայոց պատմությունը, հեքիաթներ, բանաստեղծություններ և այլն:

Դուք պետք է լավ սովորեք, որպեսզի գրագետ լինեք՝ կարողանաք կարդալ, գրել և պատմել:

Կարդալ բնագիրը աշակերտների համար, բացատրել անձանոթ բառերը՝ *հաստատուն շարք, խրոխտ զինվորներ, ճշմարտախոս զինվոր* և այլն:

Նոր նյութի ամրապնդում

Աշակերտներին բաժանել չորս խմբի, և բոլորին տալ դրոշներ:

Նախապես պատրաստել հարցեր, հանձնարարել պատասխանելու դեպքում բարձրացնել դրոշները:

- Ինչի՞ մասին է այս պատմությունը:
- Ի՞նչ է այբուբենը:
- Ո՞վ է Մեսրոպ Մաշտոցը:
- Ինչու՞ ենք սովորում տառերը:
- Ինչու՞ են տառերը համարվում զինվորներ:
- Հայերը պետք է խոսեն _____:

Դասի անդրադարձ և եզրափակում

Երաժշտական ֆիզկուլտ դահլար:

Լսել երաժշտական այբուբենը, կրկնել և ամրապնդել այն:

<https://www.youtube.com/watch?v=Js5yWv4oSkI>

Խաղային տեխնոլոգիայի կիրառում.

Խաղ՝ <<Զինվոր տառերը>>

Քանի որ արդեն նշել ենք ,որ հայրենի տառերը հայոց զինվորներն են, աշակերտներին հանձնարարել դասավորել այբուբենի տառը ճիշտ հերթականությամբ ,դրոշի դիմաց պաշտպանելով մեր երկիրը: Զարգացնել աշակերտների բարոյական որակները,ցույց տալ գրագետ լինելու նշանակությունը ազգապահպանության գործում:



2-դասաժամ

Դասի խնդիրը՝

- Բացահայտել աշակերտների մոտ ձևավորված ազգային արժեհամակարգի պատկերը, թե ինչպե՞ս են ընկալում աշխարհը և իրենց երկիրը:

Դասի արդյունավետությունը ստուգելու նպատակով դասընթացը կազմակերպել հետևյալ ձևով:

Աշակերտներին բաժանել հինգ խմբի, հանձնարարել նախապես պատրաստել նկարչական պարագաները և իրենց պատկերացմամբ նկարել Հայաստանը:

Հանձնարարություն կնպաստի աշակերտների ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը, ինչպես նաև թույլ կտա հասկանալ նրանց աշխարհընկալման մակարդակը:





Ըստ աշակերտների կատարած աշխատանքի, կատարվեց մանկավարժահոգեբանական վերլուծություն և պարզ դարձավ.

Աշակերտները հայրենիքը ասոցացնում են՝ Արարատ լեռան պատկերի, հայկական դրոշի, տան, զինվորի, բնության վառ պատկերների հետ:

Նրանց պատկերավոր հիշողության մեջ տպավորվել էր «Հայերենի տառերը» բնագրի նկարագարողումները: Այս ամենը կապված է նրանց տարիքային առնաձևահատկությունների հետ, այս տարիքի աշակերտները ունեն զարգացած պատկերավոր հիշողություն :

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր կատարած դիտարկումների արդյունքում եզրակացրեցինք հետևյալը.

- Հետազոտական աշխատանքի ընթացքում տեսական ուսումնասիրություններից պարզ դարձավ, որ գրաճանաչողության գործընթացում գոյություն ունեն ժամանակակից մեթոդներ, որոնք հնարավորություն են ընձեռնում կրտսեր դպրոցականների հետ իրականացնել դաստիարակության տարբեր տեսակներ՝ հենվելով ազգային և համամարդկային արժեքների ձևավորման վրա:

- Ազգային և համամարդկային արժեքների ձևավորման ուղիները առաջին դասարանցիների մոտ ներառում է յուրացման ընդհանուր դիդակտիկական մեթոդների այսպիսի համակարգ ինչպիսիք են՝ համարժեք հույզերի մեթոդը, հույզերի և արժեքների շեշտադրման մեթոդը, հուզական-արժեքային հակադրությունների մեթոդը:

- Մշակված ուսումնական պլանի կիրառմամբ՝ կատարեցինք մանկավարժահոգեբանական վերլուծություն,որի պատկերը հետևյալն է.
 - ✓ Աշակերտները հայրենիքը ասոցացնում են՝ Արարատ լեռան պատկերի,հայկական դրոշի,տան,զինվորի, բնության վառ պատկերների հետ:
 - ✓ Նրանց պատկերավոր հիշողության մեջ տպավորվել էր <<Հայերենի տառերը >> բնագրի նկարազարդումները:Այս ամենը կապված է նրանց տարիքային առնաձևահատկությունների հետ, այս տարիքի աշակերտները ունեն՝ զարգացած պատկերավոր հիշողություն :

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ա. Գևորգյան, Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում, Եր., 2002
2. Ա. Պետրոսյան<< Գրաճանաչության և նրա ուսուցման արդի պրակտիկան>> – սեղմագիր-2014
3. Գյուլամիրյան Ջ.Հ <<Հայոց լեզվի տարրական ուսուցման մեթոդիկա>>-2014թ
4. Գյուլամիրյան Ջ., Մայրենիի ուսուցման մեթոդիկա, Ե., Զանգակ, 2018թ.
5. Վարդումանյան Ս.Ժամանակակից մանկավարժական մոտեցումներ ձեռնարկ-2005թ.
6. Маслов С.И. Эмоционально –ценностное образование младших школьников-1999
7. П.М. Машерова-<<Методика обучения грамоте и каллиграфии>>-2022г.